

Domæneteoriens anvendelse i innovativ didaktik

Lykke Jensen

Stud.mag. i Læring og Forandringsprocesser
Institut for Læring og Filosofi
Aalborg Universitet

Abstract

Denne artikel diskuterer, hvordan og hvorfor man som underviser i folkeskolen med inddragelse af domæneteori og dens anerkendende tilgang kan bidrage til at skabe de bedste og mest motiverende rammer for elevers læreproces i et innovativt arbejdsforløb – herunder en formindskelse af konflikter eleverne imellem.

Folkeskolens dannelsesopgave

Den danske folkeskole har op igennem historien udviklet sig i takt med ændringerne i samfundet. Hvor der for år tilbage var stor fokus på produktionen, er Danmark nu et land, der primært beskæftiger sig med at sælge sin viden til udlandet, og således er folkeskolens mål og formål nu, udover at bidrage til udvikling af fornødne handlekompetencer i forhold til at være borger i vores demokratiske samfund, også at kultiverer kreative og selvstændigt fungerende individer (Undervisningsministeriet, 2014).

Entreprenørskab

Som et tiltag i denne retning, finder man i Fælles Mål fra 2014 da også innovation og entreprenørskab som tværgående emner i fagene. Disse kan:

” [...]indgå som integrerede dele af fagundervisningens indhold og form eller udmøntes i procesorienterede undervisningsforløb, der er karakteriseret ved processen fra ide eller mulighed til handling og realisering samt elevernes arbejde med viden i praksis.”
(Undervisningsministeriet, 2014)

Denne integration i fagene vil bidrage til udvikling af de personlige, faglige og sociale kompetencer, som en aktiv medborger i vores globale og foranderlige verden har behov for (Undervisningsministeriet, 2014). I en sådan arbejdsproces vil lærerens rolle ikke (primært) være fag-faglig (Kromann-Andersen & Funch Jensen, 2009), for her lægges der således op til, at eleverne selv gennem praksis, og dermed aktiv deltagelse, udvikler disse kompetencer. Til gengæld er lærerens rolle at være facilitator og dermed at sætte rammerne for dette arbejde, hvor der i dele af processen vil herske kaoslignende tilstande (Kromann-Andersen & Funch Jensen, 2009).

Lærerens rolle

Efter en gennemgang af dansk og international forskning omkring pædagogiske og didaktiske tilgange, samt studier af effekten af elementer i undervisningen af betydning for elevernes læring, har Danmarks Evalueringsinstitut (2013¹) udfærdiget et notat, hvor de opstiller fem punkter, der overordnet indgår i god og motiverende undervisning. Her er netop også bl.a.

---

¹ Undersøgelserne er lavet i.f.t. mellemtrinnet. Danmarks Evalueringsinstitut:2013

rammesætningen med i top fem, i form af opstilling af mål, så eleverne ved, hvor de skal lægge deres energi, men også;

”Lærerens skabelse af et positivt og trygt miljø i klassen, hvor fejl bliver anerkendt som en del af læringen, hvor underviseren er opmærksom på elevernes behov, og hvor der er tydelige spilleregler og en håndtering af konflikter mellem eleverne.” (Danmarks Evalueringsinstitut, 2013)

Domæneteorien som værktøj

En af de teorier, jeg mener, man som underviser kan skele til for at give eleverne så optimale betingelser i dette nære samarbejde som muligt, udspringer fra systemteorien og er udviklet af den chilenske biolog H.R. Maturana, og bliver blandt andet anvendt af lærere og pædagoger, der arbejder med de børn, man i det daglige sprog karakteriserer som børn med sociale og emotionelle vanskeligheder (Riber, 2005). Jeg mener dog, at denne teori, domæneteorien, også vil være anvendelig i et innovativt forløb som det førnævnte, da bølgerne her vil kunne gå højt mellem eleverne, for perspektivering og meningsudveksling er en stor del af processen, og det kan hurtigt komme til at handle om positioneringerne i de mange individers indbyrdes relationer (Kromann-Andersen og Funch Jensen, 2009).

Tre domæner

Ifølge domæneteorien skifter det enkelte individ hele tiden mellem tre domæner eller kontekster, men der vil altid være et af dem, der træder frem som styrende for den sproglige handlen alt efter, i hvilken situation, den enkelte befinder sig, f.eks. i løbet af en skoledag (Kromann-Andersen og Funch Jensen, 2009). Det er den enkelte kontekst, der spiller en rolle – eller nærmere betegnet – bevidstheden om denne.

Domænerne findes som nævnt i tre udgaver;

- **Det personlige domæne**, hvor følelser, værdier, etik og holdninger er fremherskende
- **Produktionens domæne**, som involverer fagligt, kulturelt eller socialt betingede handlemåder, dvs. en vanemæssig handlemåde med søgen efter rigtigt eller forkert
- **Refleksionens domæne**, med plads til ligeværdighed og alles subjektivt bestemte virkeligheder i dialogen. (Riber, 2005: 150ff)

I et hvert samarbejde er det nødvendigt med en vis grad af samtalekultur.

”For at kunne forstå nøjagtigt, hvad andre virkelig ønsker at udtrykke, må vi være i stand til direkte eller indirekte at forudsige, hvilken kontekst vi [...] vil befinde os i. Vi må f.eks. vide, om et budskab er ment som en kritik af os, som en information i form af feedback eller blot som en refleksion.” (Riber, 2005: 149)

Men den innovative arbejdsproces består af bestemte trin eller faser, man skal igennem, dog med en vis variation i rækkefølgen (Rønnow, 2009), og her mener jeg, at det vil være udbytterigt, hvis eleverne har kendskab til og forstår forskellene på de forskellige måder, den sproglige handlen kommer til udtryk, og i hvilken fase man har forskellige positioner i forhold til hinanden i grupperne. Dette er ikke mindst aktuelt, når idéer skal perspektiveres, for i denne meningsudvekslings- og forhandlingsfase eller –proces, kan det meget nemt komme til at handle om elevernes positioneringer i deres indbyrdes relationer. (Illeris, 2007)

For eksempel er det essentielt, at der i idéskabelsesprocessen er plads til den enkeltes kreativitet (Illeris, 2007; Kromann-Andersen & Funck-Jensen, 2009). Først skal alle idéer modtages med åbne arme, for ellers tilintetgøres al mod og lyst til at finde på, og idéer vil således blive skudt i sæk allerede inden, de er kommet på bordet. I næste fase skal idéerne perspektiveres og udvikles, hvilket betyder at vurderinger, meninger og (egne og) andres refleksioner er velkomne. I begge tilfælde foregår arbejdet på refleksionernes domæne. Her er alles synspunkter ligeværdige; disse må dog først fremsættes, når den enkelte elev har præsenteret sin idé eller ideer (Kromann-Andersen & Funck-Jensen, 2009; Riber, 2005).

Ser man i stedet på produktionens domæne, er det, som jeg ser det i dette arbejde, både den større ramme, der ligger uden om arbejdet i klassen, men også i den enkelte gruppe. Det er som nævnt lærerens ansvar at sætte de overordnede rammer for hele arbejdsforløbet og denne har det endelige ansvar for afvikling af undervisningsforløbet, men der er i en sådan proces som denne netop skabt muligheder for en større grad af frihed og ansvar for egen læring, fordi eleverne i princippet selv styrer deres arbejdsforløb og –proces, og de forhandler sig gennem meningsudvekslinger frem til en fælles måde at handle efter (Kromann-Andersen & Funck-Jensen, 2009; Riber, 2005).

Anvendelsen

Når jeg ser domænerne anvendelige ikke mindst i et innovativt arbejdsforløb, er det således fordi eleverne i deres skiften mellem at arbejde åbent og kritisk i de forhold til de idéer der præsenteres, kan få synliggjort, hvordan de skal handle i de enkelte faser af arbejdsprocessen; hvornår er det for eksempel i orden at komme med kritik – god eller dårlig – og hvornår kan og skal jeg forvente den? Og hvad er rammerne for arbejdet.

Endvidere er den anerkendende tilgang, der lægges op til i domæneteorien med til at styrke den enkeltes tro på ligeværdigheden i fællesskabet. Den enkeltes mening er lige så vigtig og interessant som de andres, hvilket bidrager til troen på egen mestring (Kähler, 2012), og dermed en styrkelse af lysten og modet til at deltage aktivt i arbejdet.

Traditionelt set bliver denne teori anvendt i forholdet mellem lærer og elever eller leder og medarbejdere, men når jeg i denne sammenhæng finder det relevant at anvende den, også inden for den enkelte gruppe af elever, er det fordi de i denne type arbejdsproces netop har så stort et ansvar selv, både i forhold til roller og forløbet af processen, om end læreren, som nævnt, har det overordnede ansvar for klassens arbejde. Og fordi den meningsudveksling, der er så grundlæggende for dette innovative arbejde betyder, at det - som tidligere nævnt - uvægerligt vil betyde, at eleverne tager forskellige positioner i forhold til hinanden, og derfor er det så vigtigt, at der skabes forståelse for, hvornår man med fordel bør og ikke bør bevæge sig inden for de forskellige domæner.

Om end de enkelte domæner ikke – ifølge Maturana (Maturana & Pörksen, 2010) – skal ses som konkrete rum, eleverne befinder sig i, så ser jeg disse domænebegreber som en synliggørelse af og en strukturering af de forskellige positioner og kontekster i samarbejdet i en klasse – dvs. både i forholdet mellem lærer og elever og eleverne imellem, som – i min optik – kan bidrage til at konkretisere for eleverne, hvorledes deres rolle og opgave i de enkelte faser i en innovativ arbejdsproces skal være – og dermed formindske utrygheden, fordi der er afstukket tydelige rammer om arbejdet og positionerne både i klassen og i grupperne. Der vil således være større chance for, at eventuelle konflikter kan blive taget i

opløbet, hvilket er en stor fordel, da: ”[...]arbejde med konflikter, mens de er aktive, sjældent fører til noget brugbart resultat.” (Riber, 2005: 159)

Referencer

- Illeris, Knud (red.) (2007). **Læringsteorier – seks aktuelle forståelser**. (1. udgave). Roskilde: Roskilde Universitetsforlag, Learning Lab Denmark
- Kähler, C. F. (2012). **Det kompetente selv – en introduktion til Albert Banduras teori om selvkompetence og kontrol**. Frydenlund
- Maturana, H. R. & Pörksen, B. (2010). **Fra væren til handlen, en interviewbog om levende systemer i natur og samfund**. Forlaget Mindspace
- Riber, Jørgen (2005). **Forstået og forstyrret**. (1. udgave, 5. oplag). København: Forfatteren og Hans Reitzels Forlag
- Rønnow, K. F. (2009). **Undervisning der skaber – en grundbog i entreprenørskab og innovativ didaktik**. 1. udg., 1. oplag, Innokrea Forlag
- Folkeskolen.dk (2000). **Folkeskolens formålsparagraf gennem tiderne**,
Lokaliseret 20. maj 2014 på www <http://www.folkeskolen.dk/~Documents/41/55841.pdf>
- Danmarks Evalueringsinstitut (2013). **Det siger forskningen om god undervisning i skolen**. Lokaliseret 20. maj 2014 på www <http://www.eva.dk/projekter/2013/undervisning-pa-mellemtrinnet/notat-det-siger-forskningen-om-god-undervisning-i-skolen/notat-det-siger-forskningen-om-god-undervisning-i-skolen>
- Undervisningsministeriet (2014). **Innovation og entreprenørskab – vejledning**. Lokaliseret 9. april 2015 på www <http://www.emu.dk/modul/innovation-og-entrepren%C3%B8rskab-vejledning>

Denne artikel er publiceret i Reflexen (vol. 10, nr. 1, 2015) under temaet *Mangfoldighed og læring i uddannelse og organisationer*.